

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

Α΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Ηροδότου Ιστορίες VI 109-114, 117, 120

Ενότητα 11^η – Η μάχη του Μαραθώνα

Τίτλος:

«Στο Μαραθώνα το 490 π.Χ.»

ΝΕΚΤΑΡΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Στο Μαραθώνα το 490 π. Χ.

Δημιουργός

Νεκταρία Ιωάννου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

(Προτεινόμενη) Τάξη

Α΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Αύγουστος 2014

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Ηροδότου Ιστορίες VI 109-114, 117, 120

Ενότητα 11^η: Η μάχη του Μαραθώνα

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

I. Φιλολογικής Ζώνης: Ιστορία, Νεοελληνική Γλώσσα, Λογοτεχνία.

Χρονική διάρκεια

6-7 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής ή, εναλλακτικά, αίθουσα διδασκαλίας εξοπλισμένη με διαδραστικό πίνακα, τέσσερις τουλάχιστον φορητούς υπολογιστές και σύνδεση στο διαδίκτυο.

II. Εικονικός χώρος: διαδίκτυο.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Ενώ στο παραδοσιακό σχολείο, που διακρινόταν από δομές έμφορτες αυταρχισμού, ο εκπαιδευτικός είχε το ρόλο του παντογνώστη μεταλαμπαδευτή της γνώσης και των αξιών (Παπάς, 1997), στο σύγχρονο σχολείο ο ρόλος του δεν περιορίζεται στη στεία μετάδοση της γνώσης, αλλά με αφετηρία τα συγκεκριμένα κάθε φορά προβλήματα της τάξης, γίνεται ρόλος συμβουλευτικός, συνεργατικός, παρωθητικός στην κοινωνικογνωστική περιπέτεια των μαθητών (Κοσσυβάκη 1997). Ο δημιουργικός εκπαιδευτικός, λοιπόν, διαμορφώνει κλίμα ελευθερίας και παρέχει τις κατάλληλες ευκαιρίες στους μαθητές του για ανάληψη πρωτοβουλιών προτείνοντας τη διερεύνηση των προβλημάτων από πολλές πλευρές (Ντούσκας 2007).

Η ανάγκη για ενεργητική συμμετοχή στη διδασκαλία καθορίζει και τη χρήση των ανάλογων εκπαιδευτικών τεχνικών. Αν η ενεργητική συμμετοχή στην εκπαιδευτική διεργασία θεωρείται σημαντική για την αποτελεσματική μάθηση, αυτό μεταφράζεται στο επίπεδο της διδακτικής, σε περιορισμό του παραδοσιακού μοντέλου της μετωπικής διδασκαλίας και στη χρήση ενεργητικών εκπαιδευτικών τεχνικών. Προσπαθώντας να αφυπνίσει όλες τις δημιουργικές δυνάμεις των μαθητών του ο εκπαιδευτικός γίνεται συνεργάτης τους, καθώς τους στηρίζει, και υιοθετώντας μορφές ομαδικής εργασίας αναπτύσσει μαζί τους σχέσεις συνεργασίας σε δημοκρατικό κλίμα (Τριλιάνος 1991).

Επιπρόσθετα, ο εκπαιδευτικός στην Κοινωνία της Πληροφορίας αναλαμβάνει σε νέα πλαίσια καινούρια καθήκοντα και επωμίζεται νέους ρόλους. Έτσι, η θεωρητική θωράκισή του με άρτια γνώση των ΤΠΕ και η κατάλληλη προεργασία που θα πραγματοποιήσει τόσο σε επίπεδο διαχείρισης του υλικού όσο και σε επίπεδο διεκπεραίωσης υλικοτεχνικών ζητημάτων που ενδέχεται να προκύψουν, θεωρούνται εκ των ων ουκ άνευ για την επιτυχή διεκπεραίωση του σεναρίου. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι παρότι το Διαδίκτυο και η εξοικείωση με τις ΤΠΕ αποτελούν πλέον αναγκαίους και πολύτιμους συμμάχους, ωστόσο τίποτε δεν μπορεί να υποσκελίσει από το σύγχρονο εκπαιδευτικό το ρόλο του βασικού στυλοβάτη και οραματιστή της

εκπαιδευτικής προσπάθειας για την επίτευξη των στόχων που το σενάριο ευαγγελίζεται (Καράμηνας 2001).

Από την πλευρά των μαθητών, η υλοποίηση του συγκεκριμένου σεναρίου προϋποθέτει αυτοί να διαθέτουν στοιχειώδεις γνώσεις χειρισμού Η/Υ και να έχουν κατακτήσει βασικά εργαλεία των ΤΠΕ (εννοιολογικοί χάρτες, λογισμικό παρουσίασης, κειμενογράφος, πλοήγηση στο διαδίκτυο). Απαραίτητη, επίσης, κρίνεται η εξοικείωσή τους με ομαδοσυνεργατικές μεθόδους διδασκαλίας, ώστε να εργαστούν σε ομάδες (μέθοδος Project) και να αναπτύξουν τη δημιουργικότητα, τη συνεργατικότητα και την ενεργό μάθηση (Μπαγάκης 2000, 14). Η δυναμική των ομάδων είναι γνωστό ότι οδηγεί στην πειθαρχημένη ελευθερία και στον ελεύθερο διάλογο, ενώ καλλιεργεί τις δεξιότητες της διαλλακτικότητας και της διαπραγμάτευσης (Brown & Ciuffetelli Parker 2009, Siltala 2010). Διαμορφώνεται έτσι μια νέα εκπαιδευτική φιλοσοφία που δίνει έμφαση στην επικοινωνία, στην αυτόνομη και αλληλεπιδραστική μάθηση, καθώς και στην εξατομικευμένη υποστήριξη (Ράπτης & Ράπτη 2004).

Ως χώρος πραγματοποίησης του σεναρίου ορίζεται το εργαστήριο πληροφορικής της σχολικής μονάδας ή εναλλακτικά σχολική αίθουσα που θα διαθέτει διαδραστικό πίνακα με απαραίτητη τη χρήση τουλάχιστον τεσσάρων υπολογιστών συνδεδεμένων στο διαδίκτυο.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ / ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο στηρίζεται στην [11^η ενότητα](#) του σχολικού βιβλίου *Ηρόδοτου Ιστορίες*, στην οποία γίνεται λόγος για τη μάχη του Μαραθώνα. Πρόθεση της συντάκτριας ήταν να απομονωθεί το γεγονός καθαυτό και να εξεταστεί αποκλειστικά ως ιστορική οπηγή. Τις σκοπιμότητες αυτής της στόχευσης εξυπηρετεί ο χωρισμός του δυναμικού της τάξης σε τρεις ομάδες, μια από τις οποίες προβλέπεται να διαιρεθεί σε δύο υποομάδες στη συνέχεια, προκειμένου να διεκπεραιωθούν οι προβλεπόμενες δραστηριότητες.

Αρχικά, προτάσσεται ένα κοινό για όλες τις ομάδες φύλλο εργασίας, που έχει ως στόχο την ενδελεχή διερεύνηση του ιστορικού γεγονότος, ώστε οι μαθητές να αποκτήσουν μια πληρέστερη εικόνα του και να ανακαλύψουν «κρυμμένες ψηφίδες» του, συμπληρώνοντας τα κομμάτια του «παζλ» που λείπουν από την αναμφίβολα συνοπτικότητα και ελλιπέστατη ηροδότηα αφήγηση. Επιπρόσθετος στόχος αυτού του πρώτου κοινού φύλλου εργασίας είναι να ασκηθούν οι μαθητές στον έλεγχο της αξιοπιστίας και της ιδεολογικής φόρτισης συγκεκριμένων πηγών, που συμβάλλει στην αναπαραγωγή στερεοτυπικών παραστάσεων σχετικά με το ιστορικό γεγονός και τις προεκτάσεις του, στο βαθμό, βέβαια, που κάτι τέτοιο καθίσταται εφικτό λόγω της νεαρής ηλικίας τους.

Ακολουθούν φύλλα εργασίας που απευθύνονται στις τρεις δημιουργηθείσες ομάδες. Η πρώτη ομάδα, οι [Ιστορικοί Αναλυτές](#), στο πρότυπο των διδαγμάτων του θετικιστικού ιστορισμού, καλείται να ταξινομήσει και να αναλύσει τα ιστορικά δεδομένα προβαίνοντας σε λογικές συνδέσεις αιτίου – αιτιατού. Η δεύτερη ομάδα, οι [Βασικοί Πρωταγωνιστές](#), αναλαμβάνει να παρουσιάσει το ιστορικό γεγονός από το πρίσμα και την οπτική γωνία των βασικών, επώνυμων και ανώνυμων, ηρώων του περιστατικού, αξιοποιώντας, έτσι, με τη δύναμη της ενσυναίσθησης, τη δημιουργική γραφή και καταλήγοντας, ενδεχομένως, και σε δημιουργία υποτυπώδους θεατρικού λόγου, κατάλληλου για δραματοποίηση. Η τρίτη ομάδα, τέλος, οι [Ανατρεπτικοί Δημοσιογράφοι](#), αναλαμβάνει το προκλητικό δέλεαρ του να αποδομήσει και να

ανασυνθέσει την ιστορία, διατυπώνοντας ερωτήματα, κάνοντας υποθέσεις, αλλάζοντας την έκβαση των γεγονότων που στηρίζεται σε άλλες πιθανές εκδοχές.

Το σενάριο προβλέπει μια τελευταία ώρα αφιερωμένη στην παρουσίαση του υλικού που δημιούργησαν οι ομάδες στην ολομέλεια, κατά τη διάρκεια της οποίας θα υπάρξει εκατέρωθεν αξιολόγηση αλλά και αυτοαξιολόγηση των ομάδων, ώστε να εξαχθούν τα τελικά συμπεράσματα.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Προτού παρατεθεί αναλυτικά το υποστηρικτικό υλικό που τεκμηριώνει το θεωρητικό υπόβαθρο του σεναρίου κρίνεται σκόπιμο να επαναληφθεί ότι σε αυτό επιχειρείται η αυτοτελής θέαση του ιστορικού γεγονότος, εντελώς απαλλαγμένου από τις αφηγηματολογικές του συνιστώσες, προκειμένου το αρχαίο κείμενο καθεαυτό να αξιοποιηθεί ως έμμεση ιστορική πηγή.

Το γεγονός ότι η ιστορία, ως επιστήμη και γνωστικός κλάδος της εκπαίδευσης, είναι επινόηση και απόκτημα των νεωτερικών χρόνων (ως μάθημα εισάγεται στην εκπαίδευση των ευρωπαϊκών χωρών στα μέσα του 19^{ου} αιώνα) συνετέλεσε στην καθυστέρηση ανάδειξης της σπουδαιότητας της σχέσης της με την καθημερινή ζωή του ανθρώπου και τις σύγχρονες πολιτικές, κοινωνικές και πολιτισμικές αναζητήσεις. Έτσι, η παραδοσιακή αντίληψη για τη διδασκαλία της ιστορίας έδινε προτεραιότητα στο περιεχόμενο, στοχεύοντας στην αναπαραγωγή μιας αυστηρά προκαθορισμένης ιστορικής γνώσης, χωρίς να δείχνει το παραμικρό ενδιαφέρον για την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των μαθητών (Νάκου 1997).

Στην πορεία το δυσλειτουργικό αυτό σχήμα αντικαταστάθηκε από τη στροφή στις δεξιότητες, θέτοντας σε δεύτερη θέση τη γεγονοτολογία. Στο βαθμό που η ιστορική εκπαίδευση δε στοχεύει συνειδητά στην ανάπτυξη δεξιοτήτων γνώσης και κατανόησης των παραμέτρων της σημερινής ζωής αυτή υπολείπεται κατά πολύ ως προς το να εκπληρώνει τη στοχοθεσία της. Η σύνδεση της ιστορίας με το παρόν

αποτελεί με βάση τα κριτήρια της εκάστοτε εποχής αφετηρία και αποτέλεσμα της άσκησης δεξιοτήτων προσέγγισης των ιδεών και των συναισθημάτων του ανθρώπου στο παρελθόν, αναπαράστασης με φαντασία και κριτικό νου των ιστορικών δρώμενων και αναστοχασμού των τρόπων ερμηνείας τους με σκοπό την ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης και συνείδησης. Η μελέτη των πηγών, η ερμηνευτική προσέγγιση των περιεχομένων τους, η χρήση σύγχρονων μεθόδων αναπαράστασης των ιστορικών δρώμενων και η παραγωγή επίκαιρου ιστορικού λόγου συνιστούν τα μέσα ανάπτυξης των δεξιοτήτων αυτών και επίτευξης του σκοπού της σχολικής ιστορίας (Λεοντσίνης 2007).

Ωστόσο, η ιστορία ως παρελθόν δεν είναι καταγεγραμμένη σε έναν έξω από το ανθρώπινο περιβάλλον χώρο αλλά περνά μέσα από τον ιστορικό, τις δυνατότητες και τον προβληματισμό του ίδιου και των άλλων ιστορικών της εποχής του. Ο ιστορικός μέσω της μεθόδου της δοκιμής και της πλάνης δεν επιβάλλει, προτείνει αναγνώσεις του παρελθόντος και η ανθρώπινη κοινότητα αποδέχεται, αν και πάντα προσωρινά, τροποποιεί, απορρίπτει, αντιπροτείνει. Έτσι, η ματιά γίνεται πιο διεισδυτική, ο δογματισμός και η προκατάληψη υποχωρούν, η ιστορική συνείδηση βαθιάνει μαζί και η παιδεία. Στην πραγματικότητα, οριστική ή επίσημη ιστορία δεν υπάρχει. Τελικά, ιστορία είναι η διανοητική μορφή με την οποία ένας πολιτισμός αντιλαμβάνεται το παρελθόν του.

Βασικά ζητούμενα στη διδασκαλία της ιστορίας παραμένουν η κατανόηση του ιστορικού χρόνου, η παραλληλία των γεγονότων και κυρίως η αιτιοκρατική σχέση που συνδέει τα ιστορικά συμβάντα, καθώς μια ελλιπής γνώση του παρελθόντος οδηγεί συχνά σε αυθαίρετες διαπιστώσεις που μοιάζουν με σκόπιμη προβολή (projectismus) του παρόντος και της ιδεολογίας του μέσα στο παρελθόν. Δεν πρέπει να μας διαφεύγει της προσοχής ότι η οργάνωση του παρελθόντος χρόνου και ο έλεγχος του νοήματός του στο εκάστοτε παρόν περιέκλειε πάντοτε ισχυρές πολιτικές συμπαράδηλώσεις που είχαν θεμελιώδη σημασία για τα εκάστοτε πολιτικά υποκείμενα (Πιζάνιας 2001). Ωστόσο, ο ιστορικός χρόνος δεν είναι πάντοτε

ευθύγραμμος ούτε τα ιστορικά γεγονότα διαδέχονται το ένα το άλλο σε μια μόνο πορεία. Ο Braudel σωστά υπέδειξε πως «η ιστορία δεν κινείται με έναν ρυθμό αλλά με πολλούς (Stanford 1995) και πως «τα ιστορικά φαινόμενα συμβαίνουν σε μικρούς, μεσαίους και μεγάλους κύκλους, οι οποίοι εμπλέκονται μεταξύ τους».

Συνεπώς, η ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης και της ιστορικής συνείδησης επιβάλλει μια διδακτική προσέγγιση της ιστορικής γνώσης που θα πρέπει να βασίζεται σε γενικές παιδαγωγικές αρχές που αφορούν, μεταξύ άλλων, στην πολλαπλή αναπαράσταση της γνώσης, στη διερευνητική μέθοδο και την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, στην ολιστική προσέγγιση της μάθησης, στην αυτενέργεια των μαθητών ως κινητήριας δύναμης και στο συντονιστικό ρόλο του διδάσκοντος, που παρέχει σκαλωσιές μάθησης και γενικά ένα διαλογικό περιβάλλον που ευνοεί τη δημιουργία ερωτημάτων και την κατασκευή ιστορικού λόγου, γραπτού, προφορικού, πολυτροπικού. Η φιλοδοξία είναι, μέσα από τις προτεινόμενες δραστηριότητες, οι μαθητές να αναπτύξουν μεταγνωστικές ικανότητες και να υιοθετήσουν συμπεριφορές και στάσεις ανακατασκευάζοντας εποικοδομητικά (και) το δικό τους αξιολογικό σύστημα. Η διαδικασία κατασκευής γνώσης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις διεργασίες της κριτικής σκέψης. Έτσι τα παιδιά μπορούν να επαναξιολογήσουν έννοιες, παραδοχές, αξίες και στόχους με την αυτονομία που απορρέει από τον προσωπικό τρόπο σκέψης τους, με την καθοδηγούμενη διερεύνηση (αναζήτηση, εξέταση, αξιολόγηση, εξειδίκευση και γενίκευση, έλεγχο, αποδοχή και απόρριψη στοιχείων), που αξιοποιεί ανοιχτές τεχνικές και εργαλεία της σύγχρονης εκπαιδευτικής τεχνολογίας (Husbands 1996).

Οι μαθητές κατακτούν την ιστορική γνώση μόνοι τους και όχι αποκλειστικά μέσα από την αφήγηση του διδάσκοντα και του σχολικού εγχειριδίου. Αποτέλεσμα είναι η άσκησή τους στην αυτενεργό έρευνα, την αυτόνομη εργασία, την αναζήτηση αλληλεπιδράσεων ανάμεσα σε καθοριστικούς ιστορικούς παράγοντες, την κριτική αντιμετώπιση, την αξιολόγηση και ανοιχτή ερμηνεία των ιστορικών δεδομένων, διαδικασία που συμβάλει στην πραγμάτωση σημαντικών στόχων της σύγχρονης

διδασκαλίας της ιστορίας. Παράλληλα το μάθημα γίνεται πιο ζωντανό και ελκυστικό, αφού οι μαθητές επιτελούν το έργο ενός ιστορικού που αναζητεί την πολυσήμαντη αλήθεια (γνωστική μαθητεία), εργαζόμενοι με εργαλεία της σύγχρονης τεχνολογίας, τα οποία αξιοποιούνται δυναμικά, δημιουργικά και παραγωγικά και με πολλούς τρόπους, από τη φάση της αφόρμησης μέχρι τη φάση της δημόσιας παρουσίασης του πρωτότυπου συλλογικού τους έργου.

Στο σενάριο δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στην αξιοποίηση τεχνικών δημιουργικής γραφής μέσω της οποίας ο γραπτός λόγος απελευθερώνεται και αναγνωρίζεται ως δικαίωμα κάθε δυνητικού συγγραφέα-μαθητή εξασφαλίζοντας ένα μέσο διεύρυνσης του στοχασμού και του λόγου που επανατροφοδοτεί τη φιλαναγνωσία. Η δημιουργική γραφή, είτε αφορά στη μετάπλαση ιστοριών, στη συγγραφή φανταστικών κειμένων με βάση το αναλυόμενο κείμενο, στην αναδιήγηση τμήματος της ιστορίας από διαφορετικές οπτικές γωνίες, είτε τέλος στη μετατροπή του αφηγηματικού κειμένου σε πολυτροπικό ή θεατρικό μέσω της δραματοποίησης συγκρουσιακών καταστάσεων, λειτουργεί ως μαθητικό δόλωμα, επηρεάζει τη στοχοθεσία και τις τεχνικές διδασκαλίας και αναπτύσσει ποικίλες δεξιότητες στο διδασκόμενο (Καρακίτσιος 2011). Οι μαθητές εργάζονται με περισσότερο κέφι, ανακαλύπτουν στην πράξη τις επάλληλες γραφές και τις διορθώσεις, κατανοούν τα πολλαπλά συγγραφικά στάδια και επιτυγχάνουν πολλαπλές αναγνωστικές προσεγγίσεις. Οι παγιωμένες ισορροπίες μέσα στην τάξη ανακατανέμονται και ακούγονται όλες οι φωνές, όχι μόνο των μαθητών με υψηλές επιδόσεις αλλά και όσων λειτουργούν περιθωριακά στο μάθημα. Το εμπνευσμένο κείμενο, ακόμα κι αν προέρχεται από το μαθητή του τελευταίου θρανίου δέχεται την ενθουσιώδη υποδοχή όλων. Παγιώνεται μια ιδιότυπη «δημοκρατία των κειμένων» στην οποία όλοι έχουν δικαίωμα συμμετοχής.

Στο σενάριο αξιοποιείται επίσης η τεχνική της εναλλακτικής ιστορίας (what if history). Οι υποθέσεις, έγραφε ο Νοβάλις, είναι δίχτυα: ρίχνεις το δίχτυ και αργά ή γρήγορα κάτι πιάνεις. Η τεχνική των «φανταστικών υποθέσεων» είναι μια τεχνική

απλούστατη. Η μορφή της ερώτησης: *Τι θα συνέβαινε αν...* δε μας τοποθετεί πια στο «παράλογο» αλλά ολοφάνερα στη χώρα της φαντασίας, που θα μας επιτρέψει να θεμελιώσουμε μια ζωντανή σχέση με το πραγματικό. «Μπορούμε να κοιτάζουμε τον κόσμο από το ύψος των ανθρώπων αλλά και πάνω από ένα σύννεφο (με τα αεροπλάνα είναι εύκολο). Μπορεί κανείς να μπει στην πραγματικότητα από την κυρία είσοδο ή να τρυπώσει –είναι πιο διασκεδαστικό- από ένα παραθυράκι... αυτό είναι χρήσιμο σε όποιον πιστεύει ότι η φαντασία έχει τη δική της θέση στη διαπαιδαγώγηση, σε όποιον έχει εμπιστοσύνη στην παιδική δημιουργικότητα, σε όποιον γνωρίζει τι απελευθερωτική αξία μπορεί να έχει η λέξη» (Rodari 1994). Εξάλλου, η διαπίστωση πως στο πνευματικό αυτό παιχνίδι κανένα ιστορικό συμπέρασμα δεν μπορεί να αποδειχτεί πειραματικά, αλλά αντιθέτως μπορεί εύκολα να καταρριφθεί θεωρητικά από κάποιο αντεπιχείρημα, αποτελεί και την υπέρτατη γοητεία: μόνο δηλαδή η γνώση των ιστορικών συγκυριών επιτρέπει τη διατύπωση ευλογοφανών συμπερασμάτων που οδηγούν στην όξυνση της κριτικής σκέψης και τον προβληματισμό.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ - ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να έρθουν σε επαφή με τον αρχαίο κόσμο μέσω ενός κειμένου από μετάφραση και να γνωρίσουν ένα σημαντικό ιστορικό γεγονός, τη μάχη του Μαραθώνα, όπως παρουσιάζεται από τον Ηρόδοτο, αλλά και μέσω της προσωπικής τους έρευνας σε συγκεκριμένους ιστότοπους.
- Να κατανοήσουν ότι η ιστοριογραφία συνιστά επιλεκτική διαδικασία «ανακατασκευής» του παρελθόντος που βασίζεται σε πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές των οποίων την αξιοπιστία θα πρέπει να είναι σε θέση να ελέγχουν, ώστε να συνθέτουν και να παρουσιάζουν με τρόπο ολοκληρωμένο και διεξοδικό ιστορικά θέματα.

- Να εμβαθύνουν στα γεγονότα και να κατανοήσουν την πολυμορφία και τη διαπλοκή των αιτιακών παραγόντων, εσωτερικών και εξωτερικών, που οδήγησαν στην ελληνική νίκη στο Μαραθώνα αναλύοντας τα ιστορικά δεδομένα και αξιοποιώντας τα για τη βαθύτερη κατανόηση του ιστορικού παρελθόντος.
- Να καλλιεργήσουν τη συγκινησιακή και συναισθηματική πλευρά τους μέσω της ενσυναίσθησης που θα προκύψει από τη θέαση των γεγονότων σφαιρικά, από την εκάστοτε οπτική γωνία των κεντρικών πρωταγωνιστών.
- Να αναπτύξουν θετική στάση απέναντι στη σπουδή του παρελθόντος ως παράγοντα απόκτησης αυτογνωσίας και κατανόησης της κοινωνίας.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να έρθουν σε ελεύθερη και ακολούθως δημιουργική επαφή με ένα αρχαίο κείμενο από μετάφραση, στην προκειμένη περίπτωση το κείμενο του Ηροδότου που παρατίθεται στο σχολικό βιβλίο.
- Να καλλιεργήσουν την προσωπική τους σχέση με τις λέξεις, να ευαισθητοποιηθούν απέναντι στο γλωσσικό υλικό και να συμφιλιωθούν με τη διαδικασία της γραφής που συνήθως φοβίζεται.
- Να μετουσιώσουν και να μεταφέρουν τα συναισθήματα και τους προβληματισμούς τους κατανοώντας την κατασκευή, τις συμβάσεις και τις τεχνικές των λογοτεχνικών κειμένων πειραματιζόμενοι με τη δημιουργική γραφή.
- Να κατανοήσουν τη λογοτεχνική χρήση της γλώσσας και να αποκτήσουν μέσα από την ενασχόλησή τους με τη δημιουργική γραφή πολλαπλές γλωσσικές εμπειρίες.
- Να είναι σε θέση να αξιολογήσουν τα σημαντικότερα γεγονότα και να επιλέξουν τα πιο αξιομνημόνευτα, ώστε επεκτείνοντας τις γνωστικές

στρατηγικές τους να μπορούν να αφηγηθούν το χρονικό των γεγονότων συνθέτοντας μια περίληψη της ενότητας.

- Να καλλιεργήσουν τη βιωματική εμπλοκή και την ενσυναίσθηση σε σχέση με τα προβλήματα που καλούνται να διεκπεραιώσουν, αρθρώνοντας λόγο προσωπικό και οικείο, που συνάδει με τα ποικίλα γλωσσικά περιβάλλοντα στα οποία εικονικά εμπλέκονται.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να σταθούν κριτικά απέναντι στην αυθεντία του σχολικού βιβλίου, το οποίο πρέπει να παύσουν να αντιλαμβάνονται ως μοναδική, δογματική πηγή γνώσης και να εξοικειωθούν με ανοιχτά και διερευνητικά περιβάλλοντα μάθησης (μηχανές αναζήτησης, ιστοσελίδες), ώστε να συνθέτουν τα δικά τους συμπεράσματα.
- Να μπορούν να διαχειρίζονται μόνοι τους διαφορετικούς πόρους που προσπελάζουν και να ασκηθούν στον έλεγχο της ορθότητας των πληροφοριών που συναντούν κατά την αναζήτησή τους σε αυτούς, ώστε να επιλέγουν κριτικά τα στοιχεία που χρησιμεύουν στην έρευνά τους.
- Να ασκηθούν στη χρήση και τη σύγκριση πρωτογενών πηγών, την κριτική αποτίμησή τους και την εξαγωγή προσωπικών συμπερασμάτων.
- Να αναπτύξουν πνεύμα ομαδικότητας και συνεργασίας, ώστε ανταλλάσσοντας δεδομένα και απόψεις να οδηγούνται σε ασφαλή συμπεράσματα.
- Να συνθέτουν δημιουργικά τις πληροφορίες που βρίσκουν σε διαφορετικά κειμενικά είδη του γραπτού και του προφορικού λόγου.
- Να χειρίζονται αποτελεσματικά τις ΤΠΕ ως μέσο αναζήτησης πληροφοριών αλλά και ως μέσο επικοινωνίας και δημιουργίας πολυτροπικών κειμένων.

- Να γίνουν εντέλει οι ίδιοι δημιουργοί νέων ψηφιακών πόρων, οι οποίοι μπορούν να αναρτηθούν στο διαδίκτυο, ώστε να διασφαλίζεται η προσβασιμότητα και η συνεχής επικαιροποίησή τους από το σύνολο των επισκεπτών τους.
- Να ασκηθούν στην εμπειριστατωμένη άσκηση καλοπροαίρετης κριτικής και αυτοκριτικής σχετικά με τα πορίσματα των ομάδων εργασίας, ώστε να απεκδύσουν την επισήμανση ατελειών από την ενδεχόμενη ταύτισή της με τιμωρητικές πρακτικές και να κατανοήσουν την πολλαπλή ωφελιμότητα που προκύπτει από αυτού του είδους την ανατροφοδότηση, εφαρμόζοντάς την στην πράξη.

Διδακτικές πρακτικές

Οι διδακτικές πρακτικές με τις οποίες θα έρθουν αντιμέτωποι οι μαθητές και οι μαθήτριες στο συγκεκριμένο σενάριο έχουν ως στόχο να:

- Ενισχύσουν τη θετική τους αντίληψη για τις συνεργατικές μεθόδους.
- Αναπτύξουν την κριτική τους ικανότητα όσον αφορά τη συλλογή, καταγραφή και επεξεργασία του υλικού που είναι χρήσιμο για το έργο τους.
- Καλλιεργήσουν την αυτενέργεια και την ανάληψη πρωτοβουλιών εκ μέρους τους, προκειμένου να φέρουν σε πέρας με επιτυχία τις δραστηριότητες που τους έχουν ανατεθεί.
- Ενδυναμώσουν τις οργανωτικές, ψυχοκοινωνικές και επικοινωνιακές δεξιότητες παρουσίασης του έργου τους με αξιοποίηση σύγχρονων πολυμεσικών τεχνολογικών εργαλείων και με ανάλογη καλλιέργεια της συνδυαστικής χρήσης του προφορικού και του γραπτού τους λόγου.
- Τους βοηθήσουν να δημιουργήσουν υγιή κριτήρια επικοινωνιακής αξιολόγησης και αυτοαξιολόγησης.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Το σενάριο έχει ως αφορμή την [ενδέκατη ενότητα του σχολικού εγχειριδίου](#), η οποία περιλαμβάνει ένα εκτενές απόσπασμα από το Έκτο Βιβλίο (Ερατώ) του Ηροδότου, στο οποίο ο ιστορικός περιγράφει τη μάχη του Μαραθώνα. Στόχος είναι οι μαθητές να εξοικειωθούν με τα δεδομένα του αρχαίου κειμένου, το οποίο καλούνται να προσπελάσουν αποκλειστικά ως ιστορική πηγή, προκειμένου να το κατανοήσουν, να το αποδομήσουν και να το επαναδιατυπώσουν, κάνοντάς το με τρόπο παιγνιώδη και εναλλακτικό δημιούργημα και κτήμα τους.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το προτεινόμενο σενάριο εντάσσεται στην [11^η Ενότητα](#) του σχολικού βιβλίου «Αρχαία Ελληνικά (μετάφραση) Ηροδότου Ιστορίες Α΄ Γυμνασίου» και με αυτό επιχειρείται η πραγμάτωση διδακτικών στόχων, όπως προβλέπονται από το [Πρόγραμμα Σπουδών \(ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ\)](#) και το [Βιβλίο του Εκπαιδευτικού, σσ. 60-66](#) που θα μπορούσαν να συνοψιστούν στους ακόλουθους: εξοικείωση των μαθητών με κείμενα της αρχαίας ελληνικής από μετάφραση· άσκηση των μαθητών στην κατανόηση των κειμένων αυτών με τη βοήθεια κατάλληλων γλωσσικών και ερμηνευτικών σχολίων· καλλιέργεια του ενδιαφέροντος για την αρχαιοελληνική ιστορία μέσω της παράθεσης σημαντικών ιστορικών γεγονότων του αρχαίου ελληνικού κόσμου.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι ΤΠΕ σίγουρα μπορούν να δράσουν υποστηρικτικά όσον αφορά στην ανάπτυξη των κριτικών δεξιοτήτων που απαιτεί η επιστήμη της ιστορίας, καθώς τα πολυμέσα ταιριάζουν απόλυτα με τον πολυσυλλεκτικό της χαρακτήρα. Οι ΤΠΕ διευκολύνουν κατά τη διαδικασία παραγωγής και ελέγχου των ιστορικών υποθέσεων, παρέχοντας την ευκαιρία προσέγγισης της ιστορικής αναζήτησης. Οι «οπτικά προσανατολισμένοι» σύγχρονοι μαθητές αρέσκονται στην προσέγγιση του παρελθόντος μέσα από οπτικές αναπαραστάσεις, ενώ χρησιμοποιώντας ιστορικές

πηγές σε ψηφιακή μορφή μελετούν το παρελθόν μέσα από την ανακάλυψη. Έτσι, οι ΤΠΕ προσφέρουν την ευκαιρία επιλογής μέσα από μια ποικιλία μέσων μετάδοσης της πληροφορίας, τη δυνατότητα αναπαράστασης των ιστορικών γεγονότων και αξιοποίησης βάσεων δεδομένων, προκειμένου οι μαθητές να αναχθούν σε οικεία ασφαλή συμπεράσματα. Περαιτέρω, η δυνατότητα ψηφιοποίησης εικόνων και ήχων επηρεάζει την ιστορική έρευνα καθώς δημιουργούνται νέα είδη υπερκειμένων με οπτικό και ηχητικό περιεχόμενο. Το διαδίκτυο λειτουργεί ως καινοτόμος χώρος δημοσίευσης των ιστορικών έργων, όπου όμως το έργο χάνει το αμετάβλητο στοιχείο του αποκτώντας νέες δυνατότητες διαρκούς ενημέρωσης (Γιακουμάτου 2006).

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαία Ελληνικά (Μετάφραση) Ηροδότου Ιστορίες Α΄ Γυμνασίου:

Ενότητα 11: [Η μάχη του Μαραθώνα](#) VI 109-114, 117, 120.

[Βιβλίο εκπαιδευτικού, 60-66.](#)

Αρχαία Ελληνική Ιστορία Α΄ Γυμνασίου – Κεφ. 4 Αρχαϊκή εποχή (800-479 π.Χ.):

Ενότητα 7: [Πέρσες και Έλληνες: δύο κόσμοι συγκρούονται.](#)

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Βίντεο

[Ψηφιακή αναπαράσταση της μάχης του Μαραθώνα το 490 π. Χ.](#) [πηγή: YouTube. Το βίντεο αυτό δημιουργήθηκε στα πλαίσια της έκθεσης "Δημοκρατία και η Μάχη του Μαραθώνα" στο Ζάππειο Μέγαρο στις 29/10/2010].

Ιστοσελίδες

[Μαραθώνας, 490 π.Χ. - Η μάχη σύμφωνα με τον Ηρόδοτο](#) [πηγή: «Ελληνικός Πολιτισμός». Ιστοχώρος του Γ. Παπαθανασίου – Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο].

[Μάχη του Μαραθώνα](#) [πηγή: Ελληνική Βικιπαίδεια: Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια]:

[Η αλήθεια για τη μάχη του Μαραθώνα](#) [πηγή: Εφημερίδα «Το Βήμα»].

[Prezi](#) [Μια ολοκληρωμένη εφαρμογή Web2 για την ανάπτυξη, οργάνωση και διανομή μη γραμμικών παρουσιάσεων].

[Text2MindMap](#) [Ελεύθερο λογισμικό κατασκευής εννοιολογικών χαρτών].

[TimeRime](#) [Ελεύθερο λογισμικό δημιουργίας χρονογραμμών].

[Wevideo](#) [Ελεύθερο λογισμικό δημιουργίας βίντεο].

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α΄ Φάση (1^η διδακτική ώρα):

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και παίρνουν θέση μπροστά στον υπολογιστή. Ύστερα από την ανάγνωση του εισαγωγικού σημειώματος και του κειμένου του Ηροδότου που παρατίθεται στο σχολικό βιβλίο, γίνεται γλωσσική εξομάλυνση και επιδιώκεται η κατανόηση του κειμένου μέσω ερωτήσεων του διδάσκοντος. Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές καλούνται να επεξεργαστούν το μεταφρασμένο κείμενο βασιζόμενοι στα ερμηνευτικά σχόλια του βιβλίου και να καταλήξουν στα συμπεράσματά τους για τις συνθήκες διεξαγωγής, την εξέλιξη και την έκβαση της μάχης του Μαραθώνα με βάση τη συγκεκριμένη πηγή.

Β΄ Φάση (2^η, 3^η και 4^η διδακτική ώρα):

Ο καθηγητής ελέγχει μέσω ερωτήσεων τον βαθμό πρόσληψης και κατανόησης του κειμένου από τους μαθητές. Κατόπιν, οι μαθητές ενημερώνονται ακροθιγώς για τα ζητούμενα των φύλλων εργασίας των τριών ομάδων, προκειμένου να δηλώσουν τις προτιμήσεις τους. Λαμβάνοντας υπόψη τις επιθυμίες των παιδιών, αλλά όχι δεσμευτικά, ο διδάσκων χωρίζει τους μαθητές σε τρεις ομάδες, αρκεί οι ομάδες να προκύψουν ισοδύναμες ως προς τη στελέχωσή τους με άτομα εξοικειωμένα με τον υπολογιστή και επιπρόσθετα με άτομα που διαθέτουν ευχέρεια χρήσης του λόγου. Είναι, επίσης, σημαντικό ο εκπαιδευτικός να κατευθύνει τον χωρισμό και τη σύνθεση των ομάδων, διασαφηνίζοντας τον ρόλο που θα κληθεί να παίξει κάθε μαθητής σε αυτές (χειριστής Η/Υ, γνώστης λογισμικού παρουσίασης, γνώστης λογισμικού επεξεργασίας κειμένου, γραμματέας, συντονιστής). Θα ήταν, επίσης, ενδιαφέρον οι ρόλοι αυτοί να εναλλάσσονται ανάλογα με τη δραστηριότητα, προκειμένου οι

μαθητές να δοκιμάσουν τις δυνάμεις τους εκ περιτροπής σε διαφορετικού τύπου δεξιότητες. Προκύπτουν τελικά οι ακόλουθες τρεις ομάδες:

- [Ιστορικοί Αναλυτές](#)
- [Βασικοί Πρωταγωνιστές](#)
- [Ανατρεπτικοί Δημοσιογράφοι](#)

Οι ομάδες παίρνουν θέση στον υπολογιστή και ανοίγουν τα [φύλλα εργασίας](#), που έχει αποθηκεύσει ο εκπαιδευτικός στην επιφάνεια εργασίας του υπολογιστή τους ή/και στο ιστολόγιο της τάξης. Εάν πρόκειται για πολυπληθές τμήμα, οι ομάδες μπορούν να χωριστούν περαιτέρω δια δύο, ώστε οι μαθητές κάνοντας χρήση περισσότερων υπολογιστών να έχουν καλύτερη πρόσβαση και αμεσότερη επαφή με τις δραστηριότητες, γεγονός που θα περιορίσει τον κίνδυνο απόσπασης της προσοχής τους και της συνακόλουθης αδιαφορίας που ενέχει η στελέχωση πολυπληθέστερων ομάδων. Για τον ίδιο λόγο, τα φύλλα εργασίας είναι καλό να δοθούν από τον διδάσκοντα στον κάθε μαθητή και σε έντυπη μορφή.

Στη συνέχεια, οι μαθητές ξεκινούν με το [πρώτο φύλλο εργασίας](#), που είναι κοινό για όλες τις ομάδες. Συγκεκριμένα, στην πρώτη δραστηριότητα καλούνται, αφού μελετήσουν διάφορες σχετικές πηγές να δημιουργήσουν ένα λογισμικό παρουσίασης, μια χρονογραμμή ή έναν εννοιολογικό χάρτη, όπου θα καταδεικνύουν τις λεπτομέρειες του συμβάντος που παραλείπει η ηροδότηα αφήγηση.

Στην επόμενη δραστηριότητα του ίδιου φύλλου εργασίας ζητείται από τους μαθητές να αναστοχαστούν πάνω στα όσα μελέτησαν και να περιγράψουν τα συναισθήματά τους. Σε μια απόπειρα συναισθηματικής αποσύνδεσης και ιδεολογικής αποφόρτισης από το γεγονός ασκούνται στη διάκριση των γεγονότων από τον άμεσο ή έμμεσο σχολιασμό τους, παρεμβολή που δεν είναι ασυνήθιστη στις δευτερογενείς πηγές που μελέτησαν.

Γ΄ Φάση (5^η και 6^η διδακτική ώρα):

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες, όπως περιγράφηκε προηγουμένως, και επεξεργάζονται τα επόμενα, συγκεκριμένα για την κάθε ομάδα, φύλλα εργασίας τους.

Ειδικότερα:

- οι [Ιστορικοί Αναλυτές](#) έχουν ως αποστολή τους να δημιουργήσουν ένα πολυτροπικό κείμενο στο οποίο θα καταθέτουν τα πορίσματα της έρευνάς τους που αφορούν περαιτέρω αναβαθμούς ιστορικής σκέψης και ανάλυσης, δηλαδή την κριτική θέση τους σχετικά με τα δεδομένα, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα καθώς και τις τυχόν ευκαιρίες που θα μπορούσαν να παρουσιαστούν για τις δύο αντίπαλες παρατάξεις αλλά και τη γενικότερη οργάνωση, το σχεδιασμό και τις προτεραιότητες που φάνηκε να δίνει η κάθε πλευρά των αντιμαχόμενων κατά τη διάρκεια της μάχης.

- οι [Βασικοί Πρωταγωνιστές](#) θα πρέπει να δημιουργήσουν ένα αυτοβιογραφικό κείμενο πρωτοπρόσωπης αφήγησης, στο οποίο, με εξομολογητικό τόνο ανάλογο της περίπτωσης και του βιωμένου συναισθήματος, θα παρουσιάζουν τα γεγονότα της μάχης από την πλευρά κάποιου –διαφορετικού κάθε φορά- εμπλεκόμενου προσώπου (ενδεικτικά αναφέρονται τα ακόλουθα: ο Πέρσης μέγας βασιλεύς Δαρείος, ο Αθηναίος αρχιστράτηγος Μιλτιάδης κ.ά.) Οι αφηγήσεις αυτές ζητείται να ενοποιηθούν στη συνέχεια, ώστε να παρουσιαστεί ένα τελικό διαλογικό κείμενο προορισμένο για δραματοποίηση.

Η επόμενη δραστηριότητα προϋποθέτει τον περαιτέρω χωρισμό της ομάδας σε δύο υποομάδες. Η κάθε υποομάδα επιλέγει τρεις από τις προηγούμενες μικρές αυτοτελείς ιστορίες, με στόχο τη δημιουργία αντίστοιχων βίντεο τα οποία οι μαθητές καλούνται να επενδύσουν με οπτικό υλικό από ελεύθερη αναζήτηση στο διαδίκτυο και ηχητικά με τις δικές τους ηχογραφήσεις των ιστοριών που συνέταζαν.

- οι [Ανατρεπτικοί Δημοσιογράφοι](#) έχουν ως αποστολή τους να δημιουργήσουν ένα δημοσιογραφικό ρεπορτάζ (ή ένα πολυτροπικό κείμενο - λογισμικό παρουσίασης ή εννοιολογικό χάρτη- σε κομβικά σημεία των οποίων θα παρουσιάζονται οι παράλληλες εναλλακτικές της ιστορίας που ανασυνθέτουν). Τα πιθανολογικά τους συμπεράσματα θα προκύπτουν από ερωτήματα του τύπου «Τι θα συνέβαινε αν...» (what if history) που έχουν ως στόχο την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης μέσω της

διατύπωσης ευλογοφανών υποθέσεων που προκύπτουν μόνο εξαιτίας της γνώσης των ιστορικών συγκυριών .

Δ΄ Φάση (7^η διδακτική ώρα):

Πρόκειται για την κατακλείδα του σεναρίου, οπότε δίνεται η δυνατότητα αναστοχασμού, κριτικής, αυτοκριτικής και εξαγωγής συμπερασμάτων για τις ομάδες και τα μέλη τους. Αρχικά, κάθε ομάδα παρουσιάζει στην ολομέλεια τις εργασίες της και στη συνέχεια οι μαθητές συζητούν από κοινού για τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν, αλλά και τα οφέλη που αποκόμισαν κατά τη διαδικασία σύνθεσης και δημιουργίας τους.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ /Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Φύλλο εργασίας 1 (κοινό για όλες τις ομάδες)

1) Μελετήστε τις ακόλουθες πηγές:

- [Μαραθώνας, 490 π. Χ. - Η μάχη σύμφωνα με τον Ηρόδοτο](#)
- [Πέρσες και Έλληνες: δύο κόσμοι συγκρούονται](#)
- [Μάχη του Μαραθώνα](#)
- [Η αλήθεια για τη μάχη του Μαραθώνα](#)
- [Η μάχη του Μαραθώνα](#)
- [Ψηφιακή αναπαράσταση της μάχης του Μαραθώνα το 490 π. Χ.](#)

Με δεδομένο ότι η ιστορική αφήγηση του Ηρόδοτου είναι ουσιαστικά μια σύνοψη των γεγονότων και παρουσιάζει πολλά κενά και ελλείψεις, προσπαθήστε να συμπληρώσετε όλες τις λεπτομέρειες που ανακαλύψατε και να δώσετε μια ολοκληρωμένη εικόνα για τη μάχη είτε σε ένα λογισμικό παρουσίασης (προτείνεται το [Prezi](#)) είτε σε μια [χρονογραμμή](#) είτε σε έναν [εννοιολογικό χάρτη](#).

Στην προσπάθειά σας αυτή θα σας βοηθήσουν οι ακόλουθες ερωτήσεις:

α) Σε ποιες διπλωματικές ενέργειες προέβησαν οι Αθηναίοι πριν εκστρατεύσουν προς το Μαραθώνα; Ποιες ήταν οι εναλλακτικές τους για την αντιμετώπιση της περσικής απειλής;

β) Τι είναι γνωστό για το χρόνο έναρξης της μάχης και τη χρονική της διάρκεια;

γ) Ποιες πληροφορίες εντοπίσατε σχετικά με το αγκυροβόλιο-καταυλισμό των Περσών και το σημείο όπου στρατοπέδευσαν οι Αθηναίοι αντίστοιχα; Σε ποια συμπεράσματα οδηγεί ο συσχετισμός της τοπογραφικής επιλογής κατάλυσης του κάθε στρατεύματος αναφορικά με την τελική έκβαση της μάχης;

δ) Με ποιο τρόπο παρατάχτηκαν οι αντίπαλοι στις θέσεις μάχης;

ε) Ποια επιπρόσθετα στοιχεία προκύπτουν για τη στρατηγική των αντιπάλων, τη διάταξη των παρατάξεων και τις φάσεις της μάχης;

στ) Ποιες πληροφορίες δίνονται για το άγγελμα της νίκης, την απειλή κατά της Αθήνας και την ταφή των νεκρών;

Φύλλο εργασίας 2

Ομάδα Α΄: Ιστορικοί Αναλυτές

Αποστολή της ομάδας σας είναι να δημιουργήσετε ένα πολυτροπικό κείμενο της επιλογής σας (έγγραφο κειμένου, λογισμικό παρουσίασης - εικονογραφικό υλικό μπορείτε να εντοπίσετε από ελεύθερη αναζήτηση στο διαδίκτυο). Σε αυτό θα παρουσιάζετε τα αποτελέσματα της έρευνάς σας που θα βασίζονται στο [ιστορικό κείμενο του Ηροδότου](#), θα αξιοποιούν τα δεδομένα που συλλέξατε στις δραστηριότητες του προηγούμενου φύλλου εργασίας και θα απαντούν στα ακόλουθα ερωτήματα:

α) Ποια τα δεδομένα, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα καθώς και οι τυχόν ευκαιρίες που θα μπορούσαν να παρουσιαστούν για τις δύο αντίπαλες παρατάξεις; Να τα αναλύσετε.

β) Σχολιάστε την οργάνωση, το σχεδιασμό και τις προτεραιότητες που φάνηκε να δίνει η κάθε πλευρά των αντιμαχομένων.

Φύλλο εργασίας 3

Ομάδα Β΄: Βασικοί πρωταγωνιστές

1) Αποστολή της ομάδας σας είναι να δημιουργήσετε ένα αυτοβιογραφικό κείμενο πρωτοπρόσωπης αφήγησης, στο οποίο, με εξομολογητικό τόνο ανάλογο της περιστασης και του βιωμένου συναισθήματος (χαρά, ευφορία, όλεθρος, οδύνη), θα παρουσιάζετε τα γεγονότα της μάχης από την πλευρά κάποιου, διαφορετικού κάθε φορά, εμπλεκόμενου προσώπου:

- α) του Πέρση «μεγάλου βασιλέως» Δαρείου,
- β) του Αθηναίου αρχιστράτηγου Μιλτιάδη,
- γ) των Περσών στρατηγών Δάτη και Αρταφέρνη
- δ) του Αθηναίου πολέμαρχου Καλλίμαχου,
- ε) ενός ανώνυμου Πέρση στρατιώτη,
- στ) ενός ανώνυμου Αθηναίου στρατιώτη.

Προφανώς θα βασιστείτε στην [ιστορική αφήγηση του Ηροδότου](#), ενώ καλό θα ήταν να αξιοποιήσετε και τα δεδομένα που συλλέξατε στις δραστηριότητες του προηγούμενου φύλλου εργασίας.

Στη συνέχεια, με κατάλληλες προσαρμογές μπορείτε να ενοποιήσετε τις αφηγήσεις παρουσιάζοντας ένα τελικό διαλογικό κείμενο προορισμένο για δραματοποίηση.

2) Χωριστείτε σε δύο υποομάδες. Η κάθε υποομάδα επιλέγει τρεις από τις μικρές αυτοτελείς ιστορίες που συνθέσατε προηγουμένως. Αφού τις ηχογραφήσετε, να δημιουργήσετε αντίστοιχα [βίντεο](#) επενδύοντάς τα με οπτικό υλικό που θα αντλήσετε από την έως τώρα έρευνά σας αλλά και από ελεύθερη αναζήτηση στο διαδίκτυο.

Φύλλο εργασίας 4

Ομάδα Γ': Ανατρεπτικοί Δημοσιογράφοι

Είναι δεδομένο ότι συχνά μικρές λεπτομέρειες παίζουν καταλυτικό ρόλο στον καθορισμό και την εξέλιξη των ιστορικών γεγονότων. Με βάση το [κείμενο του Ηροδότου](#) και τα δεδομένα που συλλέξατε στις δραστηριότητες του προηγούμενου φύλλου εργασίας συζητήστε με την ομάδα σας τα ακόλουθα ενδεχόμενα. Τι θα συνέβαινε, δηλαδή, κατά τη γνώμη σας, αν:

α) Οι Σπαρτιάτες είχαν δεχτεί να βοηθήσουν άμεσα τους Αθηναίους και δεν περίμεναν το προβλεπόμενο, σύμφωνα με τα θρησκευτικά τους έθιμα, χρονικό διάστημα;

β) Ο Καλλίμαχος δεν πειθόταν από τα επιχειρήματα του Μιλτιάδη;

γ) Οι Αθηναίοι ακολουθούσαν διαφορετική στρατηγική στη μάχη;

(οι εναλλακτικές προτάσεις είναι άπειρες, μπορείτε να προσθέσετε και τις δικές σας εκδοχές).

Αποστολή της ομάδας σας είναι να ανασυνθέσετε και να ξαναγράψετε το ιστορικό κείμενο με βάση τα συμπεράσματά σας, δίνοντάς του τη μορφή δημοσιογραφικού ρεπορτάζ. Εναλλακτικά μπορείτε να δημιουργήσετε ένα πολυτροπικό κείμενο της επιλογής σας (λογισμικό παρουσίασης ή [ενοσιολογικός χάρτης](#)) στο οποίο σε κομβικά σημεία θα παρουσιάζονται οι εναλλακτικές μορφές της ιστορίας που προτείνετε. Εικονογραφικό υλικό μπορείτε να εντοπίσετε με ελεύθερη αναζήτηση στο διαδίκτυο.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Ο διαθέσιμος χρόνος, το επίπεδο γνώσεων και η φιλομάθεια των μαθητών είναι παράγοντες που μπορούν να υπαγορεύσουν ποικίλες παραλλαγές του συγκεκριμένου σεναρίου. Πολλές επιμέρους δραστηριότητες του σεναρίου, οι οποίες αναγκαστικά θίγονται επιδερμικά λόγω έλλειψης χρόνου, θα μπορούσαν να μετατραπούν σε πολύωρο σχέδιο εργασίας (Project), με τη συμβολή και καθηγητών άλλων ειδικοτήτων, λ.χ. του καθηγητή των Εικαστικών. Ενδεικτικά αναφέρονται τα ενδιαφέροντα συμπληρωματικά παράλληλα κείμενα από το [Βιβλίο του Καθηγητή](#) (σελ. 64-65), που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν επικουρικά όσον αφορά στις αρχαίες πηγές για τη μάχη. Επίσης, το σχέδιο εργασίας (Project) θα μπορούσε να πάρει τη μορφή μιας συνθετικής τελικής εργασίας στην οποία να συγκλίνουν και τα τρία φύλλα εργασίας των ομάδων.

Με δεδομένο ότι ορισμένες από τις δραστηριότητες του σεναρίου προϋποθέτουν αυξημένες γνωστικές και νοητικές ικανότητες από την πλευρά των μαθητών, ο διδάσκων έχει την ευχέρεια στις συγκεκριμένες περιπτώσεις να εναρμονίσει το υλικό με τις ανάγκες της τάξης του. Αυτό μπορεί να γίνει είτε παρακάμπτοντας τα στοιχεία που θεωρεί ότι θα δυσχεράνουν την πορεία διεκπεραίωσης του σεναρίου είτε επενεργώντας δημιουργικά σε αυτά και προβαίνοντας σε μερικό μετασχηματισμό τους, λ.χ. με τη χρήση ανά δραστηριότητα επιπρόσθετων διευκρινιστικών ερωτήσεων που συγκεκριμενοποιούν και κατευθύνουν την έρευνα των μαθητών.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Υπάρχουν επιφυλάξεις ως προς την επάρκεια του προβλεπόμενου χρόνου για την πραγματοποίηση του σεναρίου, καθώς η εξοικείωση των μαθητών με ομαδοσυνεργατικές μεθόδους διδασκαλίας, όπως και η ευκαταία ευχέρειά τους στη χρήση Η/Υ, ενδέχεται να μην αποτελούν κεκτημένες δεξιότητες, δεδομένης μάλιστα

της πολύ μικρής ηλικίας τους. Επιπρόσθετα, επισημαίνεται ότι ορισμένες από τις δραστηριότητες του σεναρίου απαιτούν για την προσπέλαση και τη διεκπεραίωσή τους αρκετά υψηλό επίπεδο γνωστικής και νοητικής ωριμότητας από την πλευρά των μαθητών, οπότε ο ρόλος του διδάσκοντος αναδεικνύεται καταλυτικός για την ευέλικτη προσαρμογή που θα οδηγήσει στην απρόσκοπτη εφαρμογή του σεναρίου.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Brown, H. & D.C. Ciuffetelli (eds.). 2009. *Foundational methods: Understanding teaching and learning*. Toronto: Pearson Education.

Γιακουμάτου, Τ. 2006. «Διδάσκοντας ιστορία την εποχή του διαδικτύου». *Φιλολογική*, τ. 97. Αθήνα.

http://www.netschoolbook.gr/epimorfosi/conferences/p9_dec2006_dig_history.pdf

Husbands, C. 1996. *What is History teaching*. Buckingham: Open University Press.

Καρακίτσιος, Α. 2011. «Φιλαναγνωσία... Φανατική συνήθεια». *Παιχνίδια φιλαναγνωσίας και αναγνωστικές εμπνευχώσεις* (επιμ. Αρτζανίδου Ε., Γουλής Δ., Γρόσδος Σ., Καρακίτσιος Α). Gutenberg: Αθήνα.

Καράμηνας, Ι. 2001. «Ο ρόλος του δασκάλου στην Κοινωνία της Πληροφορίας». *Τα Εκπαιδευτικά*, τ. 59-60. Αθήνα.

Κοσσυβάκη, Φ. 1997. *Κριτική επικοινωνιακή διδασκαλία*. Gutenberg. Αθήνα.

Λεοντσίνης, Γ. 2007. «Τοπική ιστορία και διδακτική της ιστορίας στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση». Ανακοίνωση στο Τριήμερο επιμορφωτικό σεμινάριο του Εθνικού δικτύου σχολείων με θέμα «Βιομηχανική κληρονομιά. Αξίες από το παρελθόν, παρακαταθήκη για το μέλλον» (Νάουσα, 16-18/11/07). Στην ιστοσελίδα του «Δικτύου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης».

http://www.kpe.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=610&Itemid=86

http://www.viokliron.gr/documents/Γποκiki_istoria_kai_didaktiki_tis_istorias.pdf

Μπαγάκης, Γ. (επιμ.). 2000. *Προαιρετικά Εκπαιδευτικά Προγράμματα στη Σχολική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Μεταίχιμο.

Νάκου, Ε. 1997. «Ιστορική σκέψη και Ιστορική Εκπαίδευση στα τέλη του 20^{ου} αιώνα». *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, τ. 96-97, Αθήνα.

<http://ejournals.lib.auth.gr/1105-3968/article/view/2134>

Ντούσκας, Ν. 2007. «Ο ρόλος του εκπαιδευτικού στο σύγχρονο σχολείο». *Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου*, τ. 6. Αθήνα.

Παπάς, Α. 1997. *Το προφίλ του δασκάλου*. Αθήνα: αυτοέκδοση.

Πιζάνιας, Π. 2001. «Η πολιτική σημασία της Ιστορίας». *Καθημερινή*.

<http://www.kathimerini.gr/97715/article/politismos/arxeio-politismo/h-politikh-shmasia-ths-istorias>

Ράπτης, Α. & Α. Ράπτη. 2004. *Μάθηση και Διδασκαλία στην Εποχή της Πληροφορίας*. Αθήνα.

Rodari, G. 1994. *Γραμματική της φαντασίας*. Τεκμήριο.

Siltala, R. 2010. *Innovativity and cooperative learning in business life and teaching*. University of Turku.

Stanford, M. 1995. *A companion to the study of history*. Oxford: Blackwell.

Τριλιανός, Α. 1992. *Μεθοδολογία της διδασκαλίας II*. Αθήνα: Τολίδης.

[Τελευταία προσπέλαση στις 20/08/2014]